

III

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

435:e PLENARSESSION DEN 25–26 APRIL 2007

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Värde- och försörjningskedjans utveckling i ett europeiskt och globalt sammanhang”

(2007/C 168/01)

Den 6 juli 2006 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om ”Värde- och försörjningskedjans utveckling i ett europeiskt och globalt sammanhang”

Beslutet bekräftades den 26 oktober 2006.

Rådgivande utskottet för industriell omvandling, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 6 mars 2007. Föredragande var Joost van Iersel. Medföredragande var Enrico Gibellieri.

Vid sin 435:e plenarsession den 25–26 april 2007 (sammanträdet den 25 april 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 130 röster för, 1 emot och 4 nedlagda röster:

Del I – Slutsatser och rekommendationer

A. EESK efterlyser en ökad uppmärksamhet från beslutsfattarnas sida, tillsammans med interaktiva strategier på medlemsstatsnivå och EU-nivå, vad gäller begreppet om värde- och försörjningskedjan, eller snarare det om nätverkssammanslutna företag och samverkan mellan dessa.

B. Dessa dynamiska processer kräver anpassning och flexibilitet i företagens samtliga verksamheter, däribland definition och utformning av produkter, tjänster, marknadsföring och förvaltning av finansiella och mänskliga resurser. Dessa uppgifter läggs ofta ut på entreprenad. Att bilda nätverk innebär att företagen håller på att bli mer och mer sammanvävda världen över och att tillverkning och tjänster blir ännu mer integrerade.

C. Det råder stora skillnader i hur olika företag påverkas av dessa förhållanden beroende på hur stora de är, var de befinner sig i försörjningskedjorna och nätverken och i vilka sektorer de är verksamma. Stora multinationella företag klarar sig i allmänhet bättre i alla skeden i denna nätverksprocess. Relativt små och medelstora leverantörer som berörs i början eller i mitten av kedjan (första, andra, tredje osv. leverantör) stöter ofta på hinder (se del II). I detta yttrande betecknas de som IIC-

företag (entreprenadföretag eller *initial and intermediate companies* – ett uttryck skapat särskilt för detta yttrandes syfte) ⁽¹⁾.

D. De allra flesta arbeten inom den privata sektorn finns inom mindre företag (se punkt C). De mest innovativa och kreativa av dessa företag har en avgörande betydelse i nätverksekonomin. Denna utveckling har nu gått så långt att den får en betydande inverkan inte bara på mikroekonomisk nivå utan också makroekonomiskt.

E. EESK anser att den miljö som IIC-företagen verkar i måste förbättras. I detta yttrande (se avsnitt 3 och 4 i del II) kartläggs de viktigaste utmaningarna och presenteras en rad politiska förslag, däribland följande:

— Förändrade attityder mot IIC-företagen.

⁽¹⁾ I yttrandet hänvisas därför inte till små och medelstora företag enligt Europeiska kommissionens och de flesta medlemsstaters definition. De små företag som nämns är leverantörer som kan ha flera hundra anställda, medan medelstora leverantörer kan ha så många som flera tusen anställda. Båda befinner sig i början eller i mitten av värdekedjan. De är med andra ord inte de slutliga – vanligen större – tillverkarna och leverantörerna. Dessa företag definieras inte utifrån mätbara uppgifter (omsättning, antal anställda, osv.) utan snarare utifrån deras position i värde- och försörjningskedjan. Råvaruleverantörer, som vanligtvis är stora företag, berörs inte av detta yttrande trots att de befinner sig i inledningskedjet i tillverkningsprocessen.

- Förbättrat samarbete och ömsesidigt förtroende mellan dessa företag.
- Förbättrad kapitaltillgång.
- Minskade instängnings- och utestängningseffekter.
- Stärkta immateriella rättigheter.
- Bekämpning av konkurrenssnedvridning genom en konsekvent, mer effektiv och tidsmässigt lämplig användning av handelspolitiska skyddsåtgärder för att undvika orättvisa importvillkor.
- Främjande av färdigheter och entreprenörskap.
- Värkning av kvalificerade ungdomar till IIC-företag, särskilt inom tekniska sektorer.
- Genomförande av EU:s nya industripolitik, däribland den sektorsspecifika aspekten.
- Optimalt utnyttjande av sjunde ramprogrammet för forskning.
- Införande av en målinriktad lagstiftning samt minskad byråkrati.

F. Frånvaron av en vedertagen definition av IIC-företagen gör det svårt att förstå deras fulla betydelse inom den industriella omvandlingen och globaliseringsprocesserna. Mycket mer borde göras för att öka medvetenheten om deras roll. Om något av eller samtliga förslag under punkt E skall kunna genomföras, måste en rad krav uppfyllas av företagen själva, andra av beslutsfattarna och ännu fler av de båda tillsammans. Under alla omständigheter måste förslagen genomföras i nära samarbete med samtliga berörda aktörer. På samma sätt bör de sektorsvisa råd för social dialog som arbetar på EU-nivå eller i medlemsstaterna kunna förse beslutsfattare med tillförlitliga gemensamma riktlinjer.

Del II – Motivering

1. Inledning

1.1 Det är fel att tala om försörjningskedjor som ett nytt fenomen, eftersom de i en eller annan form har existerat sedan man började med organiserad produktion.

1.2 Det bör däremot påpekas att det livliga intresset för försörjningskedjan har vuxit fram under de senaste decennierna som en följd av det tuffa klimat som de tekniska framstegen och globaliseringen har skapat, liksom av alla de sidoeffekter som dessa fenomen fört med sig på marknaderna. Denna fråga har utförligt debatterats i samband med oräkneliga publikationer och konferenser världen över. Den konventionella linjära processen har ersatts av komplicerade nätverk och integrerade tillverkningsprocesser som ofta involverar flera företag och länder.

1.3 I dag är värde- och försörjningskedjorna alltmer sammanvävda och ett verkligt globalt nätverk finns på många områden. Detta motiverar användningen av termen "nätverk" framför "kedjor", eftersom den förstnämnda otvivelaktigt är mer flyktig.

1.4 Nätverken för värdeskapande (eller helt enkelt "värdenätverk") håller själva på att bli allt globalare och vidsträcktare. Alleuropeiska värdenätverk, som stärkts i samband med EU:s senaste utvidgning, är en del i denna process.

1.5 Man har nu insett att en intern utveckling inte längre räcker för att täcka företagens behov. Hur värdefulla och önskvärda introspektiva program inom företagen än må vara hjälper de inte företagen att ta tillvara de möjligheter som ett verkligt globalt system för att göra affärer erbjuder. Företagen måste se bortom sin egen horisont om de skall överleva i den moderna världen.

1.6 Därför har nätverksförvaltning och logistik vunnit terräng i takt med att företagen lägger alltmer tid och pengar på att säkerställa maximala vinster genom att rationalisera och samordna den allt mer komplicerade väv av aktiviteter och tjänster som är så central för moderna industriella och kommersiella transaktioner.

1.7 Det ledaransvar och de färdigheter som krävs av arbetskraft på alla nivåer har drastiskt förändrats, eftersom det nu krävs beslut och en mentalitet som kan säkra ett optimalt samarbete mellan köpare, leverantörer och företag.

1.8 Denna situation är gemensam för alla typer av företag – stora, medelstora och små – oaktat skillnader och samverkan mellan sektorer. Det förefaller emellertid som om stora multinationella företag klarar sig bättre i den aktuella processen än IIC-företag (?).

1.9 Två tredjedelar av de privatanställda i Europa arbetar i små och medelstora företag. Många av dessa är IIC-företag. Sådana företags välgång har följaktligen inte bara en mikroekonomisk dimension utan också en makroekonomisk verkan.

1.10 Även om ämnet för detta yttrande är värde- och försörjningskedjans utveckling ligger fokus huvudsakligen på innovativa (högteknologiska och högkvalitativa) IIC-företag med en potential för tillväxt och internationell verksamhet eller på företag som redan är aktiva på den globala marknaden (?).

1.11 Följaktligen måste man utveckla och förbättra metoder för att skapa ett sunt och hållbart klimat för denna typ av företag så att de kan blomstra och göra det bästa av sina möjligheter.

1.12 Även om försörjningskedjorna och nätverken skiljer sig åt mellan olika sektorer har vi ansett det lämpligt att inrikta oss på en sektor för att belysa analysen i detta yttrande genom. I bilaga 2 presenteras därför en fallstudie inom motorfordonssektorn som väl illustrerar några av de berörda frågorna. Denna sektor har valts eftersom den gör sig bemärkt för sina komplexa försörjningskedjor och nätverk (se bilaga 1).

(?) Se punkt C och fotnot 1.

(?) Se fotnot 1.

1.13 Europeiska företag väljer ofta att lägga ut en eller flera länkar i försörjningskedjan på entreprenad. Därefter köper de in den produkt som blir resultatet och tillför denna mervärde, innan de skickar den vidare i värdenätverket. Det är viktigt att skapa förutsättningar för att under hela denna process bevara så mycket som möjligt av vinst, sysselsättning och kompetens i Europa. Det är väsentligt eftersom kompetens håller på att bli en allt viktigare produktionsfaktor som drivs genom värdeskapande nätverk av ett gränslöst snarare än gränsoverskridande kapital⁽⁴⁾.

1.14 I föreliggande dokument diskuteras hur EU på ett bättre sätt kan bevara viktiga (mervärdes)led i försörjningskedjan i Europa⁽⁵⁾.

2. Värdenätverk och industriell omvandling

2.1 Industriell omvandling är nära kopplad till värdeskapande i nätverkssamhället, vilket ger ett stort utrymme åt tjänster i form av konsultverksamhet, systemutveckling, logistik och marknadsföring. Med minskad vertikal integration flyttas ofta värdeskapandet i produktionsprocessen över till tjänsteleverantören. Denna process blir än mer mångdimensionell genom att många av dessa leverantörer också ingår i globala nätverk, vilket skapar ett nytt inbördes beroende mellan leverantörer.

2.2 Men vad innebär egentligen termen "global"? Utöver uppenbara aktörer som USA och Japan har också andra regioner gjort sitt inträde på den globala scenen under de senaste decennierna, däribland de så kallade BRIK-länderna (Brasilien, Ryssland, Indien och Kina). Det bör dock påpekas att länderna i denna grupp kan delas in i två kategorier, och att Indiens och Kinas inflytande är särskilt stort, något som "dramatiskt omvandlar hela försörjningskedjan och värdeskapandet i det globala landskapet"⁽⁶⁾.

2.3 Mot denna bakgrund måste EU stärka sin konkurrensförmåga genom att skapa mervärde, eftersom en rent kostnadsbaserad konkurrens inte är realistisk och inte heller förenlig med EU:s sociala värden och en hållbar utveckling.

⁽⁴⁾ Se i detta sammanhang "The Three Rounds of Globalisation", Ashutosh Sheshabalaya (författare), The Globalist, utg. den 19 oktober 2006 (<http://www.theglobalist.com/DBWeb/printStoryId.aspx?StoryId=5687>).

⁽⁵⁾ Detta yttrande bygger på tidigare yttranden och yttranden under utarbetande: "Tjänstesektorn och EU:s tillverkningsindustri: Ömsidig påverkan och effekter på sysselsättning, konkurrenskraft och produktivitet" (CCMI/035 – CESE 1146/2006, EUT C 318, 23.12.2006); "Innovation: konsekvenserna för den industriella omvandlingen och EIB:s roll" (CCMI/038, under utarbetande); "Hanteringen av industriell omvandling på lokal och regional nivå: arbetsmarknadens parter roll och bidraget från ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation" (CCMI/031 – CESE 1144/2006, EUT C 318, 23.12.2006); "EU:s politik för logistik" (TEN/240, CESE 210/2007, ännu inte publicerat i EUT); "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om förbättrat skydd i försörjningskedjan" (TEN/249 – CESE 1580/2006, EUT C 325, 30.12.2006); "Storskalig detaljhandel – tendenser och konsekvenser för jordbrukare och konsumenter" (NAT/ 262 – CESE 381/2005, EUT C 255, 14.10.2005).

⁽⁶⁾ Se fotnot 7.

2.4 Försörjningskedjorna och -nätverken expanderar i takt med att industriprocesserna allt mer utmärks av uppdelning av produktionskedjorna och produktspecialisering med hjälp av teknik och kundanpassning. Tillverkarna kan standardisera centrala delar i produkterna och samtidigt lämna utrymme för kundanpassning, vilket brukar kallas "masskundanpassning".

2.5 Dessa faktorer främjas av samverkan mellan tillverkningsindustrin och tjänstesektorn⁽⁷⁾, vilket leder till en **utsuddning av gränserna mellan sektorer**. Informations- och kommunikationstekniken (IKT) bidrar till denna utveckling genom ökad driftskompatibilitet och utbudet av elektroniska tjänster.

2.6 Europeiska företag bör sträva efter att skapa försörjningsnätverk som producerar "utökade produkter" (ett system med produkter och tjänster) som är avsedda för nischmarknader med högt mervärde. Till och med själva fabrikena har blivit köp- och säljbara komplexa produkter.

2.7 De nya teknikcyklerna leder till en allt större tonvikt på **personalförvaltning** på alla nivåer, vilket understryker behovet av livslångt lärande som en grundförutsättning för ökad konkurrenskraft och anställbarhet.

2.8 **Produkternas livscykel** blir allt kortare och varierande på grund av växelverkan mellan tjänstesektorn och tillverkningssektorn samt genom att konkurrens och samarbete (före det konkurrensutsatta stadiet) blir globala.

2.9 Företagens struktur och den dynamiska relationen mellan företagen påverkas starkt av dessa fortlöpande förändringar, som kräver ständig **anpassning och omorganisering**. Specialisering av produktionsprocesser, kundanpassning och utveckling av tillverkningsrelaterade tjänster leder i allt större utsträckning till utkontraktering. Omvänt kan utkontraktering resultera i ytterligare specialisering och decentralisering.

2.10 **Koncentration** genom sammanslagningar och förvärv sker parallellt med dessa processer, och ju längre bort man kommer från konsumenten, desto större blir koncentrationen och konsolideringen.

2.11 **Utkontraktering och utlokalisering (offshoring)** sker på global nivå⁽⁸⁾. Tillväxtekonomierna i medlemsstaterna och i Asien är djupt inbegripna i denna process med sina speciella kostnadsfördelar och egen marknadspotential. Asien håller på

⁽⁷⁾ Detta ämne har behandlats ingående i EESK:s yttrande om "Tjänstesektorn och tillverkningsindustrin inom EU: dessa sektors samverkan och inflytande på sysselsättning, konkurrenskraft och produktivitet" (CCMI/035; CESE 1146/2006; EUT C 318, 23.12.2006).

⁽⁸⁾ CCMI har ingående analyserat utlokaliseringen av företag, dess omfattning och effekter, utmaningar och möjligheter. Resultatet av detta arbete (yttrande, informationsrapport, extern studie och konferens) redovisas i en publikation med titeln "Utlokaliseringar: Utmaningar och möjligheter". (ISBN: 92-830-0668-2; (http://www.eesc.europa.eu/documents/publications/index_en.asp?culture=EN&id=141&details=1)).

att bli ett obestritt centrum för billiga produkter och tjänster. Kina och Indien utvecklar egen teknologi. Sådana processer kan medföra utlokalisering av verksamhet med betydande förlust av arbetstillfällen, vilket kan skapa en känsla av otrygghet bland de anställda. Å andra sidan kan utlokalisering också öka sysselsättningen inom företag i Europa ⁽⁹⁾.

2.12 De komplexa utvecklingstendenser som uppstår ur de oräkneliga transaktioner, sammanslagningar och förvärv som sker världen över visar att **omlokalisering** till följd av förändringar i produktions- och tjänsteleden inte är en linjär eller enkelriktad process. Produktionskostnaderna utgör bara en del av alla hänsynstaganden. Många andra faktorer, som inte är föremål för det här yttrandet, spelar också in. Det gäller bland annat komplex logistik, höga transportkostnader, miljöhänsyn, regelverk, skydd av immaterialrätten och tillgång till råvaror samt teknik och fackkunskap. När alla dessa faktorer vägs in är det ibland fördelaktigare att flytta tillbaka tillverknings- och tjänster till Europa.

2.13 Å andra sidan kan omlokalisering också beröra innovativ verksamhet, vilket kan medföra kompetensförlust i Europa. Omlokalisering kan i själva verket på sikt undergräva de europeiska företagens innovationskapacitet om kunskaps- och forskningsbasen i EU inte förstärks. I detta perspektiv är det växande antalet ingenjörer i Indien och Kina (45 % av alla ingenjörer i världen) mycket talande.

2.14 Dessutom kan det faktum att unga högutbildade personer lämnar Europa eller föredrar att arbeta i storföretag ⁽¹⁰⁾ leda till brist på kvalificerade personer i europeiska IIC-företag.

2.15 Stora företag har ofta bättre möjligheter än IIC-företag att hantera de ovannämnda utmaningarna. De har i allmänhet lätt att få tillträde till banker och kapitalmarknader, interagerar och samverkar på en mängd olika sätt med andra företag, har tillträde till många marknader och är ledande i utkontrakteringsprocessen. De har dock inte samma flexibilitet som mindre företag.

⁽⁹⁾ Offshoring Research Network, som är ett transatlantiskt konsortium av sex forskningsinstitut, genomförde nyligen sin senaste studie om utvecklingen av företagsutlokalisering. Erasmus Strategic Renewal Centre i Rotterdam utförde forskningen om nederländska företag och drog följande slutsats: Överföringen av företagsverksamhet hade ingen effekt på antalet arbetstillfällen i 57 % av de nederländska företag som utlokaliserat verksamhet. I 39 % av fallen hade dock verksamhetsöverföringen medfört förlorade arbetstillfällen, och nya jobb i Nederländerna skapades endast i 4 % av fallen. Forskningen visar att i genomsnitt 37,8 nya jobb skapas på den nya lokaliseringsplatsen och att i genomsnitt 3,5 arbetstillfällen försvinner i Nederländerna. Det betyder att för varje jobb som förloras i Nederländerna skapas det 10,8 nya jobb på den utländska platsen.

⁽¹⁰⁾ Se punkt 3.22.

3. Utmaningar för IIC-företag

3.1 Alla indikatorer tyder på att uppdelningen av produktionen, kundanpassningen och det globala nätverksarbetet kommer att fortsätta. De stora multinationella företagen fungerar som strategiska ledare på de flesta områden, men en hel del av arbetet utförs av allt fler IIC-företag.

3.2 Ibland ser sig IIC-företag, trots stor potential, tvingade att följa en kortsiktig strategi: De måste arbeta mycket hårt för att komma in på nya marknader, är ofta beroende av regelbundna order från några stora kunder och har ofta inte lika bra tillträde till kapitalmarknaderna samt löper stor risk att utsättas för avbrott i försörjningskedjan i samband med pressade kostnader som ständigt krävs av de stora kunderna. Vi skall i de följande punkterna ta upp de viktigaste utmaningarna som de står inför.

Rätt attityd

3.3 Många förbättringar i ramvillkoren för relativt små och medelstora företag beror helt enkelt på attityder i samhället och inom företagen själva. I några medlemsstater och regioner är inställningen till denna typ av företag positivare än i andra. Utbyte av bästa praxis bör därför uppmuntras.

Ömsesidigt förtroende och samarbete mellan IIC-företag

3.4 IIC-företagen måste uppmuntras att vara öppna för samarbete och utveckla gemensamma projekt. Sådana samarbeten och projekt kan stärka deras marknadspositioner och fungera stödjande i leverantörers förhandlingar med stora kunder. De kan också bidra till att mildra effekterna av att ha blivit inestängda eller utestängda på grund av t.ex. specifik teknik.

3.5 Användning av program med öppen källkod ⁽¹¹⁾ och fritt tillträde till ingenjörsteknik och standarder bör uppmuntras. Det är mycket viktigt att IIC-företagen har nära förbindelser med forskningsinstitut.

3.6 Kluster och nätverk kring ledande företag och industrier i högt industrialiserade, högteknologiska miljöer kan bidra väsentligt till sådana förbindelser ⁽¹²⁾ eftersom det främjar

⁽¹¹⁾ Se en färsk undersökning av konsekvenserna av program med öppen källkod för IKT-sektorn i EU, utförd av MERIT på uppdrag av Europeiska kommissionen (GD ENTR), publicerad den 26 januari 2007 (slutrapport sammanställd 20.11.2006): (<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/doc/2006-11-20-flossimpact.pdf>)

⁽¹²⁾ Ett exempel bland många är regionen Eindhoven-Leuven, där samverkan mellan universitet och näringsliv (koncenterad till det ledande multinationella företaget Philips) skapar en gynnsam miljö för många högteknologiska små och medelstora företag.

samarbetsprojekt mellan företag. En öppen hållning till närliggande universitet och tekniska institut, i kombination med en klar strategi inom de lokala och regionala myndigheterna, är av avgörande betydelse. "Industrizoner" kring teknikcenter, forskningsparker och universitet kan vara mycket gynnsamt för mindre företag.

Finansiell miljö

3.7 Banker och övriga intressenter borde uppmuntras att inta en mer positiv inställning till risktagande. Statistiska uppgifter visar att det inom finansvärlden i USA finns en mer positiv inställning till risktagande som genererar rejäla vinster. En fri tillgång till kapitalmarknaden i Europa är i alla händelser nödvändig – särskilt som den finansiella bördan för tillverkningsprocesserna tenderar att flyttas från stora företag till mindre underleverantörer.

3.8 Inom bilindustrin har till exempel outsourcing skapat finansiella problem för många företag, eftersom både utvecklingsprocessen och återbetalningsperioden är långa, ofta omfattar utvecklingsperioden 3–5 år och återbetalningsperioden 5–7 år. I USA underlättas denna situation till viss del av att det är lättare att få tillgång till privat kapital, och i många utvecklingsländer finns det generösa skattebestämmelser och statligt stöd. På detta område behöver situationen i Europa förbättras, särskilt för IIC-företag och deras behov att finansiera FoU för teknisk innovation. Förutom åtgärder från statligt håll har banker – inklusive Europeiska investeringsbanken (EIB) som bedriver ett nära samarbete med bankpartner över hela Europa – och privata investerare en viktig roll att spela.

3.9 EESK noterar med stort intresse de riktlinjer som anges i kommissionens meddelande "Genomförande av gemenskapens Lissabonprogram: Finansiering av tillväxten i små och medelstora företag – Att skapa europeiskt mervärde" ⁽¹³⁾. Det behövs en bättre förbindelselänk mellan finansinstitut och privat kapital å ena sidan och små och medelstora företag å den andra.

Instängnings- och utestängningsmekanismer

3.10 Beroende av storkunder kan vara ett problem, särskilt i regioner som är beroende av en enda industri, när IIC-företag stängs in i eller utestängs från försörjningskedjan. Vid samarbete med stora företag ställs ofta krav på leverantören att använda sig av viss teknik. Att försörja en stor kund kan låsa leverantören till att använda sig av en viss sorts teknik.

⁽¹³⁾ KOM(2006) 349 slutlig som behandlas av kommittén inom ramen för initiativyttrandet "Företagens potential, särskilt när det gäller små och medelstora företag (Lissabonstrategin)" (INT/324, pågående arbete). Denna rapport ingår i det arbete som utgör svaret på Europeiska rådets begäran av den 23–24 mars 2006 till EESK (punkt 12 i ordförandeskapets slutsatser) om att utarbeta en sammanfattande rapport till stöd för partnerskapet för tillväxt och sysselsättning till början av 2008.

3.11 Samma sak kan hända leverantörer som utestängs på grund av att de inte har den nödvändiga utrustning som krävs för att komma in på sidomarknader eller delta i andra försörjningskedjor eller nätverk.

3.12 Stora företag vill dock inte bli helt beroende av en enda leverantör, även om detta förekommer. I ett flertal fall föredrar de stora tillverkarna i fordonssektorn en enda leverantör, särskilt när det gäller forskning, utveckling och tillverkning av nya komponenter och system som är avsedda för slutprodukten. Det normala är ändå att konkurrensen mellan leverantörerna är hård.

3.13 I vissa fall, framför allt inom bilindustrin, har man konstaterat att kostnaderna för teknisk utveckling har lämnats över till leverantören, och dessutom ställs det krav på att dela kunskap med konkurrerande företag. Detta kan utgöra ett problem, åtminstone för icke-monopolistiska leverantörer.

3.14 Instängnings- och utestängningseffekterna tenderar att öka i takt med att tillämpningen av ITK ökar, trots att dessa effekter verkligen inte är enbart en IT-fråga. Rättigheter är ofta svåra att få. Bristen på standardisering och driftskompatibilitet å ena sidan och den ringa användningen av teknik med öppen källkod å den andra hämmar investering.

3.15 Även här (se punkt 3.7) kan samarbete och klusterbildning hjälpa till att komma till rätta med de brister som beror på de ovannämnda företeelserna, särskilt i regioner som är beroende av en enda industri.

Immateriella rättigheter

3.16 Immateriella rättigheter är en nyckelfråga ⁽¹⁴⁾. Skydd av immateriella rättigheter utgör en särskild utmaning för IIC-företag, som i många fall är små och medelstora företag. De problem som dessa företag möter för att generellt finansiera FoU har redan nämnts och detta behöver inte förvärras av att man skapar en situation som resulterar i att det blir konkurrenterna som skördar vinsten.

3.17 Patent spelar en avgörande roll. EESK har i ett stort antal yttranden uttryckt sin oro över "de upprepade motgångar när det gäller att införa ett gemenskapspatent" som har undergrävt den europeiska forskningspolitikens trovärdighet som misslyckats med att "stimulera forskning som är mer innovativ och inriktad på konkurrenskraftiga resultat" ⁽¹⁵⁾. Att man ännu inte lyckats att lösa denna viktiga fråga gör skyddet av innovationer mycket kostsamt (särskilt i jämförelse med USA och Japan), en kostnad som ICC-företag faktiskt ibland inte har råd med.

⁽¹⁴⁾ Se punkt 16 i bilaga 2, som berör missbruk av intellektuella rättigheter/varumärkesförfalskning.

⁽¹⁵⁾ Se EESK:s yttranden CESE 89/2007 (ännu ej publicerat i EUT) punkt 1.1.4 och CESE 729/2006 (EUT C 195, 18.8.2006), punkt 3.3.4.

3.18 Problemet med kostnaderna för skydd av immateriella rättigheter förvärras ytterligare av ineffektiviteten i samband med bristen på ingripande. I handelsförbindelserna med Kina borde ingripande mot varumärkesförfalskning vara en prioriterad fråga. Som ett resultat av problemet med varumärkesförfalskning vill många högteknologiska företag ogärna öka sina investeringar i Kina eller tänker till och med dra tillbaka dem ⁽¹⁶⁾.

3.19 Bilaga 2 visar hur allvarlig situationen för bildelar är när det gäller missbruk och varumärkesförfalskning.

Tillvarata nya möjligheter – betydelsen av färdigheter och företagssamhet

3.20 Specialiserade IIC-företag har sina egna fördelar. Nya möjligheter uppstår nämligen i samband med en övergång från stordrift till decentralisering och skräddarsydda metoder, förutsatt att motsvarande färdigheter också utvecklas.

3.21 Ett problem är att majoriteten av unga akademiker i hela Europa föredrar att arbeta för stora företag. Det finns ett tydligt behov av att uppmuntra människor att arbeta i IIC-företag genom att förbättra karriärmöjligheterna inom dessa företag. För IIC-företagen är problemet särskilt akut eftersom det totala antalet studenter inom t.ex. ingenjörsvetenskapliga utbildningsgrenar också är otillräckligt.

3.22 Så kallade "alternerade system" – utbildning kombinerad med praktik – som för närvarande tillämpas i vissa medlemsstater, t.ex. Tyskland, Österrike och Luxemburg ("*duale Ausbildung*") kan vara mycket betydelsefulla för IIC-företag.

3.23 Att förbättra arbetstagarnas kvalifikationer och färdigheter är nödvändigt. Såväl arbetstagarna själva som företagen kan bidra till att höja standarden på detta område ⁽¹⁷⁾. En förbättrad miljö på arbetsplatsen kan också vara till nytta i detta hänseende. Moderna personalförvaltningskoncept med regelbunden översyn av utbildningsplaner kan bidra till att skapa arbetstillfällen. Dessa frågor måste tas upp inom ramen för sektorsspecifika metoder och i dialogen mellan arbetsmarknadens parter.

⁽¹⁶⁾ NRC *Handelsblad*, ledande nederländsk tidning, 4 november 2006.

⁽¹⁷⁾ "Kunskap måste kartläggas, förvärvas, samlas, utvecklas och delas i syfte att öka ett företags värde och effektivitet. Detta innebär att företag måste utvecklas till "lärande organisationer" och arbetsplatser till fortloppande arbets- och inlärningsmiljöer. I detta syfte har det s. k. *KnowMove*-projektet utvecklat och testat olika kunskapsstyrningsmetoder som kan kartlägga, organisera och samla äldre arbetstagares erfarenheter och exempel på god praxis i ett slags register som alla på företaget har tillgång till".

(Se http://www.clepa.be/htm/main/promo%20banner/CLEPA%20events/maintopics_KnowMove%2020Final%20Event.htm, där information ges om konferensen om "*Securing Growth, Innovation and Employment in a Changing Automotive Industry*" som organiseras av CLEPA som en del av den slutliga spridningen av "*KnowMove*".

3.24 Utöver det direkta sambandet mellan effektiva utbildningssystem och kvaliteten på arbetstagares färdigheter får betydelsen av "utbildnings-, innovations- och forsknings-triangeln" inte underskattas. I detta sammanhang kan EU:s nya initiativ "Regioner för ekonomisk förändring" vara till stor hjälp eftersom det lägger tonvikten på den regionala dimensionen och effekterna av forskning, tekniska färdigheter och ekonomiska kluster ⁽¹⁸⁾.

3.25 För att IIC-företag till fullo skall kunna dra fördel av de möjligheter som förbättrade färdigheter och ett förstärkt entreprenörskap innebär får man inte bortse från hur viktig den territoriella dimensionen är. Globaliseringen, som innebär en stadigt ökande internationalisering, kräver att motsvarande förbättringar görs på regional nivå. Detta kan uppnås genom:

- Regionala strategiska program.
- Territoriell social dialog.
- Nedifrån-och-upp-initiativ och regionala partnerskap som bygger på regionala särdrag.
- Rörlighet för forskare mellan företag och universitet.

3.26 Entreprenörskap är av mycket stor betydelse liksom kreativitet och flexibilitet, dvs. förmågan att anpassa sig snabbt till ändrade förhållanden. Små och medelstora företag har ofta bättre förmåga att hantera utmaningar än stora företag. Detta faktum skulle kunna hjälpa små och mindre företag att dra nytta av uppsplittrade och skräddarsydda nätverk ⁽¹⁹⁾.

4. Politiska förslag

4.1 För att förbättra värde- och försörjningskedjans effektivitet är det nödvändigt att skapa ett sunt företagsklimat för IIC-företag. EESK anser att det finns två huvudinstrument som kan stödja de europeiska IIC-företagens deltagande i världsomspännande nätverk: en ny form av **industripolitik** (inbegripet ett sektorsspecifikt tillvägagångssätt) och **det sjunde ramprogrammet**.

Industripolitik

4.2 IIC-företag bör mer systematiskt involveras i industripolitiken. Kommissionen och rådet bör noggrant förhandsbedöma effekterna av den nya lagstiftningen för högteknologiska företag

⁽¹⁸⁾ Detta initiativ för perioden 2007–2013 antogs av Europeiska kommissionen den 8 november 2006 inom ramen för målet om "territoriellt samarbete" (http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/interregional/ecochange/index_en.cfm).

⁽¹⁹⁾ Se t.ex. "Hidden Champions, Lessons from 500 of the World's Best Unknown Companies" av Hermann Simon (Harvard Business School Press, 1996). I "Hidden Champions" skildras i första hand tyska företag som är världsledande på sina respektive marknader. Det handlar till exempel om flaskmärkningsmaskiner, modelljärnvägar, trädgårdsjord och utställningsmontrar för museum.

på bland annat områdena teknisk utveckling och fastställande av standarder. Tolkningen av begreppet "industri" begränsas alltför ofta till storföretag. IIC-företagen, som ofta förbises, bör beaktas i större utsträckning.

4.3 EESK vill understryka den viktiga roll som IKT spelar för IIC-företagen. Kommittén ställer sig därför till fullo bakom de mål som kommissionen har fastställt i sitt meddelande "Förbättra förtroendet för elektroniska B2B-marknader" ⁽²⁰⁾.

4.4 Kommissionen har också inrättat ett europeiskt stödnätverk för e-företag för små och medelstora företag (eBSN). EESK ställer sig bakom huvudsyftet med eBSN, att föra samman experter på e-företag i Europa och utbyta erfarenheter och god praxis.

4.5 Ett viktigt inslag i EU:s industripolitik är den öppna dialog om framtida alternativ och teknik ur ett sektorspecifikt perspektiv som planeras inom ramen för de pågående europeiska teknikplattformarna. Även om gränserna mellan sektorerna håller på att suddas ut är det fortfarande mycket lämpligt med en sektorspecifik strategi på detta område. En sådan skulle också skapa utmärkta tillfällen för IIC-företagen.

4.6 Vikten av innovation kan inte betonas tillräckligt. EESK stöder kommissionens förslag att främja innovationsvänliga marknader genom att starta ett nytt initiativ för förstegsmarknader som syftar till att underlätta skapande och saluföring av nya innovativa produkter och tjänster på lovande områden ⁽²¹⁾.

4.7 Det är viktigt att IIC-företagen deltar i teknikplattformarna. Förhoppningsvis kommer vi att finna ytterligare sätt att undanröja hindren på detta område. En strategisk forskningsagenda måste utarbetas, som involverar IIC-företagen. De traditionella svagheterna hos många av dessa företag, t.ex. brist på ömsesidigt förtroende, tid, tillgängliga representanter och, ofta, strategisk fokusering kan också observeras i dessa plattformars dagliga erfarenheter.

4.8 I syfte att fastställa en strategisk forskningsagenda har högnivågruppen Manufuture ⁽²²⁾ tagit fram en analys med liknande idéer om å ena sidan förändringar på området nya

⁽²⁰⁾ KOM(2004) 479 slutlig.

⁽²¹⁾ Se kommissionens meddelande "Kunskap i praktiken: en brett upplagd innovationsstrategi för EU" (KOM(2006) 502 slutlig), "Ett innovationsvänligt, modernt Europa" (KOM(2006) 589 slutlig) och "Ekonomiska reformer och konkurrenskraft: det viktigaste i den europeiska konkurrenskraftsrapporten 2006" (KOM(2006) 697 slutlig). CCMi håller självt på att utarbeta ett initiativyttrande med titeln "Innovation: konsekvenserna för den industriella omvandlingen och EIB:s roll" (CCMI/038).

⁽²²⁾ Högnivågruppen Manufuture är styrelsen för den europeiska tekniska plattformen Manufuture som inrättades i december 2004 i syfte att föreslå en strategi som grundar sig på forskning och innovation och som kan öka farten på den industriella omvandlingen i Europa och garantera sysselsättning med stort mervärde och erövra en stor andel av tillverkningsmarknaden i världen i framtidens kunskapsdrivna ekonomi. För mer information, se (<http://www.manufuture.org/platform.html>).

produkter med högt mervärde och blandning av tillverkning och tjänster och å andra sidan innovativa produktionsformer ⁽²³⁾.

4.9 Instängnings- och utestängningseffekter i leveranskedjorna är dessutom ofta ett hinder för faktiskt deltagande i plattformarna när IIC-företagen – även de som har en avsevärd potential – inte kan delta i samverkande system.

4.10 EESK anser att man bör utveckla en strategisk vision för IIC-företag, som kan hjälpa till att övervinna handikapp som beror på instängning eller utestängning. Målet bör vara interoperabilitet. Detta kan uppnås genom

- a) ett särskilt initiativ som syftar till samarbete mellan mjukvara-ruleverantörer så att fler kunder kan betjänas,
- b) att man sänker priset på eller till och med gratis tillhandahåller de verktyg som dessa företag behöver ⁽²⁴⁾, med målet att IIC-företagen skall kunna betjäna fler kunder ⁽²⁵⁾.

4.11 Enligt EESK skulle samma mål kunna främjas genom att man skapar EU-forum för samarbete mellan IIC-företagen för att förena kreativitet och innovation i hela Europa.

4.12 En viktig fråga är hur man ska underlätta tillträdet till finansmarknaderna.

4.12.1 EESK anser att banker och andra finansiella aktörer, t. ex. riskkapitalfonder, bör uppmanas att inta en mer positiv attityd till risktagande, t.ex. genom att investera i högteknologiska IIC-företag.

4.12.2 Ett specifikt exempel vore att ge IIC-företagen bättre tillgång till både kapitalmarknad och privatkapital genom att ge visst utrymme för förseningar som kan uppstå till följd av att utvecklingen tar lång tid och avkastningen dröjer, vilket kan leda

⁽²³⁾ I sin rapport, som offentliggjordes i september 2006 (och som bara finns tillgänglig på engelska), hävdar högnivågruppen Manufuture att företagen på grund av efterfrågan på skräddarsydda produkter med korta leveranstider måste gå över från att formge och sälja fysiska produkter till att tillhandahålla ett system med produkter och tjänster som tillsammans kan tillgodose användarnas krav och samtidigt minska de totala kostnaderna över livscykeln samt effekterna på miljön (se punkt 4, sidan 15). Innovativ produktion (*Innovating production*) omfattar nya företagsmodeller, nya sätt att utforma tillverkningen (*manufacturing engineering*) och en förmåga att dra nytta av banbrytande vetenskap och teknik på tillverkningsområdet (sammanfattningen, sidan 9). Tillverkning i nätverk och integrerad tillverkning (*networked and integrated manufacturing*) ersätter den konventionella linjära processen med komplexa nätverk för tillverkning som ofta sker i flera företag och länder (punkt 5, sidan 15).

⁽²⁴⁾ Ett verkligt exempel är *Digital Business Eco-systems*.

⁽²⁵⁾ Två framgångsrika exempel är den *universella diagnosmaskinen*, som gör verkstäder interoperabla, och *mobilttelefonen*, vars framgång beror på att branschen redan från början kommit överens om grundläggande format, normer och metoder för utbyte.

till problem. Därför bör man stärka Europeiska investeringsbankens (EIB) och Europeiska investeringsfondens (EIF) roll så att tillträdet till risklån, riskkapital och garantiordningar underlättas ⁽²⁶⁾.

4.12.3 EESK anser att finansiella institutioner såsom EIB kan spela en större stödjande roll, särskilt i konsortier som omfattar lokala banker som har god kännedom om företagen i sina respektive områden.

4.12.4 Med detta nya slags industripolitik och partnerskapen mellan näringsliv och forskning i bakhuvudet arbetar EIB nu på ett nytt gemensamt finansiellt instrument med GD Forskning, det så kallade finansieringsinstrumentet med riskdelning (*Risk Sharing Finance facility*, RSFF). Syftet med detta är att förbättra tillgången till skuldfinansiering som inte tillhandahålls av marknaden, framför allt för forskning inom den privata sektorn och närstående verksamhet med en riskprofil högre än genomsnittet.

4.13 **Skattepolitiken** är medlemsstaternas ansvarsområde. Trots detta vore det mycket bra om man på EU-nivå kunde diskutera önskvärda skatteåtgärder i syfte att stärka de europeiska företagens ställning i de världsomfattande nätverken för värdeskapande och i leverantörsnätverken.

4.14 EU måste i målen för sin **handelspolitik** ta med skyddet av de små och medelstora företagens immateriella äganterätt, med tanke på de (stora) framväxande marknadernas ofta orättvisa och opålitliga inställning till de europeiska företagen.

4.15 Det krävs **mänskliga** resurser. Mer än någonsin är utbildningssystemen ett oundgängligt fundament för hållbar ekonomisk tillväxt. Utbildning, yrkesutbildning och livslångt lärande är ett delat ansvar som åvilar privatpersoner, företag, arbetsmarknadens parter och myndigheter ⁽²⁷⁾.

4.16 Sektorsdiskussioner mellan arbetsmarknadens parter bör omfatta skräddarsydda personalförvaltningsmetoder med utformning av utbildningsprogram som skall ge tilldelningen av erforderliga yrkeskvalifikationer. De bör också beakta den industriella omvandlingens regionala aspekt och EU-initiativet "Regioner för ekonomisk förändring" ⁽²⁸⁾.

⁽²⁶⁾ Tillgången till finansiering för små och medelstora företag bör förbättras genom de nya möjligheter som programmet för konkurrenskraft och innovation innebär i form av riskkapital och garantier. Dessa förvaltas av Europeiska investeringsfondens (EIF) i likhet med det nya initiativ som utvecklats i samarbete mellan EIF och GD Regionalpolitik (Jeremie) för att förbättra de små och medelstora företagens tillgång till finansiering på områden för regional utveckling.

⁽²⁷⁾ EU:s strukturfonder (framför allt Europeiska socialfondens) och program (t.ex. Livslångt lärande 2007–2013) stöder ett strategiskt sätt att stärka humankapitalet och det fysiska kapitalet. Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter (EGF) har vidare inrättats för att tillhandahålla ytterligare hjälp med omskolning och sökande av nytt arbete för arbetstagare som friställts till följd av större strukturella förändringar i världshandeln.

⁽²⁸⁾ Se fotnot 18.

Sjunde ramprogrammet

4.17 I Sjunde ramprogrammet, som hänger samman med målen för ett nytt slags industripolitik, bör särskild uppmärksamhet ägnas åt banden till de små och medelstora företagen, vilket också innefattar en korrekt användning av det nya finansieringsinstrumentet med riskdelning (RSFF), som utvecklats tillsammans med EIB ⁽²⁹⁾. I avancerade IKT-projekt som sponsras av Sjunde ramprogrammet måste IIC-företagen delta för att kunna ansluta sig till avancerade nätverk och inleda samarbeten.

4.18 Enligt EESK kan Sjunde ramprogrammet bidra till att det skapas en politik för ständig innovation med nära band mellan kunskapscentrumen (universitet, tekniska högskolor, yrkesskolor) och näringslivets verksamhet. Värde- och leveranskedjor eller nätverk är en förutsättning för en sådan politik, eftersom programmen syftar till att hjälpa till med utvecklingen av nya "utvidgade produkter" (också kända som "produkt/tjänster" eller "produktintegrerade tjänster") och nya processer. Syftet med allt detta är att skapa en gemensam livskraftig nätverksmiljö i Europa, som också främjar IIC-företagen.

4.19 EESK noterar att det är svårt att involvera små och medelstora företag i FoU-program på grund av byråkratiska hinder. Urvalsförfaranden på minst ett år är en för lång tid för dessa företag.

4.20 Det är mycket viktigt att man skapar de rätta förutsättningarna för att starka nätverk skall kunna utvecklas med tydliga strukturer som förbinder dem som ingår i det. EESK anser att Sjunde ramprogrammet borde bidra till att systematiskt utveckla optimala nätverksformer och verksamhet i en dynamisk och komplex miljö.

4.21 På samma sätt bör man uppmuntra arbetet med att skapa strukturer för förvaltning av logistik- och leveranskedjan på både strategisk och operativ nivå.

4.22 När det gäller mindre tekniska branscher som är fysiskt knutna till Europa kan forskningsprogrammen stödja kontinuerliga förbättringar i produktivitet och effektivitet för att bibehålla konkurrenskraften.

4.23 Till de många aspekter som företag måste ta hänsyn till för att till fullo kunna utnyttja EU:s forskningsprogram hör vikten av att skapa lämpliga nätverk. Även om detta för närvarande inte ingår i tänkesättet hos IIC-företagen i Europa, kan samarbete mellan företag före konkurrensstadiet visa sig vara mycket användbart, och samma sak gäller främjandet av samsamarbetsförbindelser.

⁽²⁹⁾ För att utveckla mer riskorienterade finansiella produkter arbetar EIB tillsammans med kommissionen (GD Forskning) på ett nytt gemensamt finansiellt instrument, det s.k. finansieringsinstrumentet med riskdelning (*Risk Sharing Finance Facility*, RSFF). Syftet med detta är att förbättra tillgången till skuldfinansiering som inte så lätt kan täckas av marknaden, framför allt för forskning inom privata sektorn och närstående verksamhet med en riskprofil högre än genomsnittet. RSFF kommer att finnas tillgängligt för stödberättigade mottagare oavsett storlek och ägandeförhållanden. Detta instrument kommer också att användas för att stödja europeiska forskningsinitiativ, t.ex. forskningsinfrastruktur, europeiska teknikplattformar, gemensamma tekniska initiativ eller projekt som genomförs under Eureka.

4.24 Sjunde ramprogrammet syftar därför till att bidra till en kunskapsorienterad nätverksindustri baserad på europeiska normer, en viktig faktor för samarbete, sammankoppling och interoperabilitet.

4.25 EESK anser att Sjunde ramprogrammet innebär ett stort tillfälle att öka effektiviteten i värde- och leverantörsnätverken och uppmanar berörda aktörer att se till att det genomförs till fullo. Detta gäller inte bara tekniker som ökar

samtrafiken mellan näten (framför allt IKT) men också annan grundläggande teknik – t.ex. nanoteknik.

4.26 Parallellt med utvecklingen inom industripolitiken är det också viktigt med de lokala och regionala sammanhangen och åtgärderna inom Sjunde ramprogrammet, framför allt när det gäller samarbetet mellan IIC-företag och stora företag, närliggande universitet, tekniska högskolor och yrkesskolor ⁽³⁰⁾.

Bryssel den 25 april 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁰⁾ Se EESK:s yttrande om "Hanteringen av industriell omvandling på lokal och regional nivå: arbetsmarknadens parter roll och bidraget från ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation" (CCMI/031 – CESE 1144/2006) EUT C 318, 23.12.2006), framför allt avsnitten 1 ("Slutsatser och rekommendationer") och 4 ("En integrerad områdesbaserad strategi och systemen för prognosverksamhet rörande lokal innovation och forskning").